

Köy Toplumunu ve Gelişme Güney Fransa örneği

Dr. Georges DUBY

Bugünkü durumda, dünyada hiç bir ülke yoktur ki —hükümet görevini yüklenenler için— köy, büyük bir problem ve esâslı meşguliyetlerden biri olmasın.

Zannımca bunun sebebini, ekonomide tarım sektörü ile endüstri sektörünün ve toplumun şehirli kısmıyla köylü kısmının, dünya ülkelerini değişik bir tempo ile sürükliyen geniş gelişme hareketi karşısında aynı tepkiyi göstermemelerinde aramalıdır. Bana kalırsa, bugünün köy toplumunun ortaya koyduğu bütün problemlerin kökü, gelişmenin şehir ve köydeki hızları arasındaki esâslı ahenksizlikte yatmaktadır. Bu düşünceyi konuşmamın başında açıklamak isterim.

Tarihin akışı, şehir ve köy medeniyetlerini aynı hızla sürüklememektedir. Köy medeniyeti, yavaş gidiş, düzen ve istikrar medeniyetidir. Bazıları sırf bu yüzden köylerin tarihi yoktur diye iddiada bulunurlar. Şahsen, ben bu aşırı iddiaya karşıyım. Kendi payıma, köylerin bir tarihi olduğuna inanıyorum. İnandığım için de ilmî mesâimin bütün bir kısmını köy tarihini incelemeye hasretmiş bulunuyorum. Bununla beraber bu tarihin uzun vade üzerinde gelişen ağır yürüten bir tarih, ve köylü âleminin atların bilgeliğine itibar gösteren bir âlem olduğuna ve sert değişmelere karşı koyan bir yapıya sâhib bulunduğuna da inanıyorum. Köylüler devamlı surette tabiatla mücadele halinde olduklarından, zamanları bir büyüme kavramına veya ümidine değil, mevsimlerin devamlı surette devrine göre ayarlı bulunmaktadır. Halbuki, esâs itibariyle endüstriyel veya ticârî mahiyetteki faaliyetlerin yapıldığı şehirlerde zaman daha canlıdır. Tabiatın istikrar arzeden ritminden özgür olduğundan burada zaman

hareket, başarıya ulaşan veya ulaşamıyan işler, zafer veya yenilgeler, ilerleme ve gerilemeler zincirinden ibârettir.

Bu yüzden tarihçi veya sosyoloğ, şehir çevresini aşıkâr bir şekilde sarsan değişimler karşısında, köy ekonomisini ve köy toplumunu hareketsiz ve donmuş bulur. Bu yüzden, medeniyetin evrimi sırasında, şehirlerin enerji tükenişi kaydettikleri belli tarihî safhalarda, istikrar evreni olan köyler adeta refah ve saadetin bir yedek kaynağı ve bir sığınak gibi görünmüşlerdi. Bunu Fransa'da biz, İkinci Cihan Harbi'nin felâketli anlarında çok iyi hissettik. Gene bu yüzden, yavaş fakat emin gelişmeleriyle köyler, bazan şehirlerin refahına destek oldular, onları maddî ve beşerî bakımdan beslediler. Avrupa ekonomisinin genişleme kaydettiği her iki devre arefesinde, Ortaçağ'da ve XVIII. asırda, özellikle Avrupa'da böyle oldu. Genişleme bu sıralarda köy âleminin zinde kuvvetlerine dayanarak onunla beslendi. İsrarla belirteyim ki, Batı Avrupa'ya nisbetle gelişme hareketine yeni başhyan hemen bütün ülkeler, köylerin çok kuvvetli bir muvaffakiyet teminatı olduklarını anhyacak ve bunlara lâyük oldukları ihtimam ve dikkatı göstermeleri lâzım gelecektir. Şehirlerdeki gelişme başladıktan sonra, öyle bir tempo gösterir ki kısa bir zaman sonra köy âlemi şehre nazaran geride kalmış, alışkanlıkların esiri ve az gelişmiş gibi görünür. Adetâ kendi eseri olan ona bir destek ve güç temin eden, fakat şimdi ikinci plânda kalan ve hatta şehir tarafından istismar edilen köy şehre tabi duruma düşer. İmdi bugünkü şartlar altında, şehir ve köy arasındaki bu dengesizlik varken, köye şehrin tahakkümü bizatihi gelişme dolayısıyla katlanılmaz bir hal almıştır. Dengesizlik, özellikle Batı ülkelerinde açıktır ve köylü meselesi orada müstaceliyet kazanmıştır. Şimdi Fransa'da, yani tarımın her şeyden önce gıda maddeleri üreticisi bir sütünine durumunda bulunduğu, ekonominin tip itibarıyla kapitalist fakat gelişme sebebiyle esnek bir plâncılıkla yönetildiği ileri bir endüstri ülkesinde bu meselenin, ana hatlarıyla ve çok sadeleştirilmiş olarak, nasıl vazedildiğini göstermeye çalışacağım.

**

1. Bir öncü sıfatıyla şehirlerin gelişmesi, köylere progressif bir şekilde nüfuz eden teknik ilerlemeleri beraber getirmiştir.

İlk safhada, yani XIX. asırda, teknik ilerlemeler mukavemetsiz ve tereddütsüz kabul edilmedi. Çünkü bu teknik ilerlemeler, akıllıca olandan geleneklerden, itiyadlardan kopmayı ifade ediyor, çünkü köyün istikrarını bozuyor, çabayı yoğunlaştırıyor ve tarımda ihtisaslaşmayı zarurî kı-

ıyordu. Şehirlerden gelen, şehir ekonomisinin empoze ettiği gelişme evvelâ köylünün boş vakitlerini daraltmış, çiftçi ailesiyle senenin mevsimleri arasında teessüs etmiş bulunan dengeli iş bölümünü bozmuştu. Başlangıçta, köylü bakımından teknik ilerleme yorgunluk telâş ve bunalma ifade ediyor ve XIX. asırda Fransız köylüsü, katlandığı zahmetlerden, şehir dinamizminin empoze ettiği gerginlikten bunalmış bulunuyordu. Sonra, ikinci ve pek yakın zamandaki safhasında, XX. asırda, her yere giren ve her alanda tatbik edilen traktör ve makine şeklinde tecelli eden teknik ilerleme, bu defa bir rahatlık ve sosyal bir gelişme getirmiştir. Bu itibarla çok iyi ve müsait tesirler yapmıştır.

Her ne hal ise, teknik ilerleme, köylerin prodiktivitesini gayet açık bir şekilde artırmıştır. Şehirleri besliyebilmek için, bundan böyle köylünün, daha az kol, çok daha az yorgunluk ve ondan da az zamana ihtiyacı vardır. Mutlak olarak mutalaa edilirse bu çok iyi bir neticedir. Ancak, tatbikatta bundan dolayı ortaya çok önemli bir problem çıkarmaktadır: fazla sıkıntı çekilmeden elde edilen bu bol mahsulün sürümünü nasıl temin etmelidir?

2. Esâs itibariyle, tekrar edeyim, gıda maddelerinden ibâret olan bu mahsulü massedebilececek pazarın esmekliği sonsuz değildir. Bunun da iki sebebi vardır:

Birinci sebep; dünyanın, halen hudud duvarlarıyla bölünmüş bir dünya olmakta devam etmesidir. (Çağımızın dramı; çok yiyen halk topluluklarıyla güç bela geçinenlerin hayat seviyeleri arasındaki fark ne kadar korkunç olursa olsun, ekonomiler hâlen esâs itibariyle millî ekonomi olmakta devam etmektedir. Fransa'da, bugünkü şartlar altında besin ürünleri piyasası, hemen münhasıran millî piyasadır).

İkinci sebep de şudur: her ne kadar şehir medeniyetine mahsus ilerleme devâm edip hızlanıyor ve şehir halkının imkânları artıyorsa da, bunlar, sırf bundan dolayı daha çok gıda maddesi istihlâk etmiyor. Gıda maddeleri istihlâkinin, hâlen Fransa'da erişilmiş bulunan, aşılmaz bir seviyesi vardır. Artan imkânlar olsa olsa, istihlâk olunan gıdanın kalitesini tadil yönünde tesir etmektedir. Bu durumda ya daha pahalı bir gıda maddesi seçilmekte —meselâ daha az ekmek ve daha çok et istihlâk edilmekte— yahut endüstriyel bir ameliyeden geçirilerek geliştirilmiş bir gıda maddesi tercih edilmektedir. Eğer bundan dolayı şehirlerin gıda masraflarında bir artış olmuş ise, ki fiilen böyle bir artma vardır, bu artıştan, üretici değil, daha çok aracı tacir ve gıda endüstrisi, yani netice itibariyle gene

şehir ekonomisi yararlanmaktadır. Daha kaliteli ve daha bol mahsul veren köy ise, şehrin büyümesinden ancak pek küçük bir fayda sağlayabilmektedir. Bu suretle köy geride kaldığı gibi ekonomik gelişme hızı bakımından şehirle arasındaki fark da gittikçe büyümektedir.

Binaenaleyh, teknik ilerleme, köy çevresinde —yaşadığımız hudud duvarlarıyla bölünmüş dünyada— istihsal fazlasına ve pazar tıkanıklığına münceer oluyor. Bu şartlar altında, satış fiyatlarını aynı seviyede tutmak ve aynı zamanda tarlada çalışanlar için daha büyük bir kazanç sağlamak istenirse bunların sayılarını azaltmaktan başka çare yoktur. Şu halde, teknik ilerleme, geniş bir çark hareketi gibi, insanları kalabalık teşkil etmeğe başladıkları köylerden, onları kabul edebilecek durumda bulunan şehirlere doğru kütle halinde göç etmelerini zarurî kılmakta ve buna zorlamaktadır.

3. Köyden şehre göç hareketi bir asırdan beri, Fransız tarihinin en önemli hadiselerinden birini teşkil etmektedir. Hadise, köy hayatına gerçek bir takım değerler atfeden halk kütlelerinin kolektif şuurunda yer eden eski telakkilerin neticesi olarak adetâ bir felâket diye tavsif edilmişti. Onu frenlemek, kösteklemek için pek çok gayret sarfedilmiş ve otuz beş sene kadar evvel, Fransa'da birçokları toprağa dönüşü hararetle tavsiye etmişlerdir. Bugün ise, ekonomik ve sosyal sıhhatli bir dengenin kuruluşu bakımından bu hareket zarurî telakki olunmakta, teşçi ve tacil edilmektedir. Tabiatıyla, köylü nüfusun şehrin atmosferine, yeni mesleklerle ve yeni faaliyetlere intibakının ortaya çıkardığı problemlere büyük bir önem verilmekten geri kalınmamaktadır. 1954 ten bu yana, her dört köylüden birinin toprağı bırakarak gelip şehre yerleştiği halde, Fransa köyleri halen kalabalık görünüyor. Bugün Fransa nüfusunun % 20 sinden azı çiftçilikle uğraşmaktadır. Bu nisbet A.B.D. lerinde ancak % 8 dir. Fransız plâncıları, önümüzdeki yıllarda ziraat toprakların faâl nüfus bakımından bir hayli hafifletilmesini şayanı arzu olduğu kanaatindedirler.

Şimdi, teknik ilerlemenin son safhası, özellikle makinalaşma safhası, köylüye daha çok boş zaman sağladığı ve işini daha kolay ve daha az meşakkatli hale getirdiği için, onu göçe zorlayan faktörleri gevşetmiştir. Köylülerin pek çoğu için, çiftini çubuğunu, baba toprağını bırakmak, çok mecbur kalmadıkça karar veremeyecekleri bir nevi kopmadır. Baskı gävşedikçe, köy insanları köye daha sıkı bir şekilde bağlanmaktadır. Amma, bu yüzden köyler haddinden fazla kalabalık ve çiftçinin hayat seviyesi, şehir işçisinin hayat seviyesinin çok altında kalıyor, yükselse de aynı hızla yükselmiyor. Köylü nüfus, bir bütün olarak, bu durumdan mağdur

olduğunu hissetmekte ve bu durumu telâfiye yarıyacak tedbirleri beklemektedir. Plâncıların görevi, bu giriş çerçevesi dahilinde, kısaca arzedeceğimiz iki hâdiseden dolayı güçleşmiş bulunmaktadır :

a) Ekonomik büyüme hareketleri, herşeyden evvel, eşitsizlikleri vahimleştirmektedir. Netice itibariyle, köyler bakımından, bir taraftan müsait durumda bulunan bölgelerle, müsait durumda olmayan bölgeler arasındaki mesâfe büyümektedir. Oysa Fransa, iklim ve toprak şartları, yollara göre mevkileri bakımından, eyâletten eyâlete, bölgeden bölgeye, kantondan kantona büyük bir çeşitlilik arzeden bir memleketdir. Diğer taraftan, progressif, iyi cihazlanmış, ve daha da gelişme istidadı olan büyük işletme ile durgun ve gittikçe geri kalmış duruma gelen işletmeler arasındaki mesâfe de açılmaktadır. Artan farklılık umumî ve müşterek bir tedbirin alınmasını güçleştirmekte ve tedbirlerde devamlı surette ayarlamalar yapmak mecburiyetini doğurmaktadır.

b) Bundan başka —Konferansın başında açıkladığım ana düşünceye, yani köy çevresinin istikrar muhiti olduğu düşüncesine bağlı olarak— köy ekonomisi ve köy toplumu ailevî bir yapıya sâhiptir. İş ve işletme ünitesi, bütün bir hukuk kaideleri düzeni tarafından korunan aile ve onun malvarlığıdır. Aile mülkiyeti düşüncelerine dayanan ve 1789 Fransız İhtilâli tarafından prensipler derecesine çıkarılan bu kapalı yapı (structure) özellikle işletme temerküzüne, kooperatifçilik denemelerine ve grup çiftçiliğine bir engel teşkil etmektedir. Şimdi sosyolojik dengeyi felâketle sonuçlanabilecek bir yıkıntıdan korumak için bu temel yapıyı sert bir şekilde parçalamamak zarurî görünüyor. Hatta, bir takım fedakârlıklar pahasına, onu olduğu gibi tutmak ve desteklemek, korumak daha makul sayılıyor.

Fransa'da köy toplumlarının, ortaya çıkardıkları meseleler heyeti unumiyesi itibariyle bundan ibarettir. Şimdi hâdiseleri daha etraflıca tetkik etmeği teklif ediyor ve gözlem için özellikle güney Fransa'yı seçmiş bulunuyorum. Bunun belli başlı üç sebebi vardır :

Önce, bizim Güney dediğimiz yerler, Fransa'nın aşağı yukarı Akdeniz bölgesi olup bir başka Akdeniz ülkesi olan memleketiniz ile ortak yanları olabilir..

Bu tercihimin ikinci sebebi de, Aix-Marsilya Üniversitesi'nde, ana hedefi kesinlikle, Fransa'nın güney doğusunun köylü âlemini incelemek olan "Akdeniz Toplumları Tetkik Merkezi" diye bir araştırma Enstitüsünü idâre etmemdir.

Nihâyet üçüncü sebep de, bu bölgede problemlerin elle tutulacak kadar bâriz hâle gelmesidir. İzah edeyim: bir taraftan, gerçekten bu bölge, bilhassa son on yıl içinde, çok canlı ve gösterişli bir kalkınmaya sahne olmuştur. Deniz ve onu tamamlayan üzerindeki ticaret akımlarına mahreç teşkil eden Rhône vâdisi, büyük seyrüsefer mihverî durumunu arz etmektedir. Bundan başka hidrolik tesislerin en çok kurulduğu yer güney doğu Fransa'dır: akar suların nizam altına alınması muazzam enerji kaynaklarının elde edilmesini ve özellikle tüm bir seri nükleer araştırma tesislerinin kurulmasını ve sulama yoluyla diğer taraftan tarım faaliyetlerinin yenileşmesini mümkün kılmıştır. Son olarak, iklim avantajları, turistik faaliyetlerin büyük bir gelişme kaydetmesine ve bölgenin bir ika-met ve eğlence merkezi haline gelmesine imkân vermiştir.

Fakat diğer taraftan güney doğu bölgesi canlı çelişmeler bölgesidir. Bu da özellikle Akdeniz bölgesi olmasından ileri gelmektedir. Güney Fransa'nın manzarası, diğer batı Akdeniz sahili ülkelerinde olduğu gibi, dağla ova arasında bulunan keskin tezdade temâyüz eder. Bu tezdâd, engbeleri yontarak kurak halde bırakan ve ovaları sel baskılarına maruz bırakarak tesviye eden çorak ikliminde bariz bir haldedir. Eski tarım ekonomisi modeli, bu keskin ve geleneksel tezdadı, dağlarla ovalar arasında göçebe sürülerin mevsimlik göçleriyle ve her yerde çok çeşitli ziraatı hayvancılıkla birleştiren bir esâs üzerine kurulmuş işletme sistemi ile, ücra yerlerdeki büyük çiftliklerle küçük müstahsillerin köylerini ve kavşak noktalarındaki küçük kasabaları birleştiren ulaştırma şebekesiyle, aile temel hücreleri üzerine dayanan bir denge ile yumuşatıyordu. Ancak, bir asırdan beri kalkınma aradaki tezdadı yeniden alevlendirmiş bulunmaktadır. Çünkü evvelce de söyledim, gelişme, tabiatı icabı, eşitsizlikleri keskinleştiriyor, elverişsiz sektörlerin geri ve zayıf taraflarını daha bariz kılıyor, ileri götürüp kalkındırdığı bölgelerle, kenarda bırakıp ihmâl ettiklerinin arasındaki mesafeyi açmak suretiyle aradaki farkı büyütüyor. Modern çağların kalkınması dağların aleyhine tecelli etmektedir. Çünkü teknik ilerlemenin bütün meyvelerinden istifade eden yalnız ovalardır.

En başta su tesisleri ve akar suların nizam altına alınması: sulama ve drenaj faaliyetleri hep topraklarını islahı ettiği ovalarda gerçekleşmiştir.

Bundan başka, yol şebekesinin geliştirilmesi, toprak ürünlerinin sürümü —dağlar mahsur kalırken— yalnız ovalara, çeşitli ziraat (poly-culture) i terk ile kârlı bir ziraatte ihtisas kazanıp şehirlere, şehirlinin hayat

seviyesi yükseldikçe fazla tükettiği turfanda sebze, meyve ve çiçeklerle beslemek imkân ve fırsatını bağışlamıştır. Onun için nice on seneden beri dağ köyleri boşalır, şurada burada tam mânasıyla ıssızlaşmış köyler belir ve metruk büyük çiftlikler harabeye dönerken tarım alanında bir nevi zanaat haline gelen turfanda sebze, meyve ve çiçek yetiştiriciliği ovalarda çok ileri bir merhaleye varmıştır. Bu son safhada, hız kazanan gelişme aşağıda arzedeceğim tabloyu iki ayrı kanat halinde takdim edebilecek gibi tezdâ keskinleştirmiştir.

I. Dağ, köy toplumlari bakımından, sadmeler, yaralanma ve asırlar boyunca köy topluluğunun, aile topluluğunun geleneksel hayatını saran cemaatçı organizmanın çözülme halinde bulunduğu yerdir. Nedenine gelince :

Bu bölgeler, dünya ile her türlü irtibatını kesmiş durumda değildir. Etraflarını saran çevre, bizzat kendilerini de gelişmeye mecbur etmektedir. Hiç bir çiftlik, hiç bir işletme inzivaya çekilemez, alıştığı eski yaşayışı dahi sürdüremez. Ortak teknik seviyeye daha çabuk yükselmek, yani elektriği, makinayı, dolayısıyla da özellikle yaşama ve iş şartlarını islah eden fakat gene özellikle masrafları kabartan tesisleri benimsemek zorundadır. Bir taraftan iş hayatı için, diğer taraftan ev hayatı için cihazlanmak oldukça masraflı olmaktadır. Cihazların bakımı kaçar kullanılması da masrafa mütevakıftır. Traktör almak için olduğu kadar çalıştırmak için de para lâzımdır. Üstelik teknik ilerleme onu demode hale getirerek, değerini çabuk düşürür. Görülüyor ki iktisadî gelişme, arzettiği câzibe ve geliştirdiği hizmetlerle, her türlü randıman kaygusu bir yana, her çiftçi aile ocağı bakımından yeni bir masraf yükü, yatırım ve istihlâk masraflarında bir kabarma ifâde etmekte, aile ve işletmesinin bütçelerini sarsarak hariçten borç para teminine zorlamaktadır.

Gerçi, taşrada fransız çiftçisine çok elverişli şartlarla kapital ikraz eden resmî kredi müesseseleri vardır. Ancak borç para bulmak yetmez, paranın eve girmesini sağlamalı ve dolayısıyla işletme sistemini tâdil etmelidir. Güney Fransa'nın dağlarında, eti için koyun beslemek ve itriyat için lavanta yetiştirmek gibi bazı spekülâtif faaliyet imkânları yok değildir. Ancak, bütün köylü işletmeleri bu imkânlardan faydalanmak hususunda aynı durumda değildirler. En elverişli durumda olanları, gelişen ve yeter genişlikte bir alan üzerinde makinalaşmanın nimetlerinden tam bir şekilde faydalanabilen, büyük işlere girişebilen büyük teşebbüslerdir. Köy sınırlarının dışında bulunan bu büyük teşebbüsler, genel durgunluk ortamı içinde gelişiyor ve zor duruma düşen işletmelerin terkedi-

ler topraklarını ucuza kiralamak suretiyle daha da büyüyorlar. Zamanla bunların, işe yarar bütün toprakları kapattıkları görülmektedir. Güney Alplerde büyümekte olan bu teşebbüslerden biri tarafından tamamiyle yutulan bir yayla biliyorum. Yüzlerce, binlerce hektarlık araziye işleten bu teşebbüs yavaş yavaş bütün küçük köylü müstahsilleri, emeklerinin kazancıyla ailenin artan zarurî masraflarını karşılamıyacak ekonomik marjinalite ile itmek suretiyle oralarını terketmek zorunda bıraktı. Ekonominin bu kendiliğinden ve sırf gelişme hareketi ve onun doğurduğu zıtlasmalar neticesinde ayarlama yapması köylü topluluğunun birliğini ve toprak dengesini bozuyor. Köyleri, çevrelerindeki muzaffer işletmelere nazaran, kam çekilmiş, takatı kesilmiş, körleşen ve hayatiyetini yavaş yavaş tüketen bir organ mesâbesine indirmektedir.

Çözülme başlayınca köy fiilen boşalıyor. Ancak, köyden şehre göç mekanizması da ayrıca aile dengesini bozmaktadır. Zira köy nüfusunu, daha çok harcayan, fakat buna karşılık para kazanma imkânları daha kolay bulunan ve her türlü çekici avantajın bedava sunulduğu şehre sürükleyip götüren hareket herkesi aynı şekilde sürüklememektedir. Şehre göç edenlerin başında gençler geliyor. Çünkü gençler, şehir medeniyetine karşı daha çok hassas, alışkanlıklarda henüz kök salmamış, seyyal ve esnek, intibak istidatları çok ve şehirde herhangi bir ekonomik sektöre girebilecek kadar da eğitim görmüşlerdir. Gençlerin gücü, köy nüfusunu ihtiyaçlardan ibâret bir tortu nüfus haline getirmekte ve aileleri dinamik ve aktif elemanlardan mahrum bırakmaktadır. Tabiatıyla, çoğunlukla oğullardan biri geride kalmakta ve işletmeyi sürdürmektedir. Bu sefer köyü bırakarak şehirlerde yerleşen erkek ve kız kardeşler toprak malvarlığından ibaret olan aile serveti üzerinde hak ve iddialarını muhafaza etmekte mutazarrır olduklarını ileri sürerek zararlarının tazminini talep etmekte ve bu talepleri esasen ağır olan işletmenin mali yükünü daha da ağırlaştırmaktadır. Görülüyor ki, mirasın hâlen patriyarkaî olan bir takım hukuk kadro ve kavramlarına bağlı olarak payı esasen zayıf bir durumda bulunan köyden şehre doğru bir servet aktarmasına sebep teşkil etmektedir. Göç, gençler arasında özellikle kızlara mahsus bir hâdisedir. Bunun bir yığın karışık sosyal sebepleri vardır. Bir kere, kadınların içtimaî mevkilerinin arta giden yükselişini tayin eden şartlar, kızların köylerde, özellikle Fransa'nın güneyinin dağlık bölgelerinin sapa köylerinde daha iyi bir eğitim ve bir meslek formasyonu almalarını gerektirmekte; sonra kızlar, oğlanlara nisbetle şehirlerde daha kolay iş bulabilmektedirler. Gerçi buldukları işler çoğunlukla önemsiz işlerdir, fakat bu, köyden uzaklaşmaları ve muhitten kopmaları için kâfi geliyor.

Kızların şehre göç etmeğe daha çok iltifat etmelerinde evlenmenin de bir faktör olarak müessir olduğu çok derin sosyal değişmelerin rolü vardır. Bu yakınlarda, köy toplumu muhitinde evlenme, iki aile arasında konuşulan bir iş olmaktan çıkmış, eş seçimi serbest olmuştur. Köyde ise kızlar avantajlı durumdadırlar. Bir köylü genç kız her zaman bir şehirli delikanlı ile evlenebilir fakat pratikte bunun hiç bir zaman aksi varit olmuyor. Sebabi şehir ile köydeki hayat seviyeleri arasındaki genç kızların çok hassasiyet gösterdikleri farktır. Bu hâl, güneyin dağlık bölgesi gibi geri kalmış bölgelerdeki Fransız köylerinin bekâr erkeklerle meskûn kalmasını intaç etmektedir. Böylelikle herkesin belli bir işi bulunan kuvvetli, doğurğan ekip olan aile kurumuş, dumura uğramış bulunmaktadır: huzursuz, geri kalmış olduğunu görerek bundan dolayı izdirap çeken fiilen ümitsiz, ihtiyar ve kimsesiz erkek artçılardan ibâret kalmıştır.

Sonra, pek yakın bir zamanda, bu bölgede binaların inşa edildiği, harebelerin kaldırıldığı görüldü. Fakat bu seferki baharın zanaatkarları çiftçiler olmayıp şehirden gelenlerdir. Ama bunlar buralara istihsal için değil dinlenmek için geliyorlar. Köy yeniden doğuyor, fakat bir tatil yeri yahut bir dinlenme merkezi olarak diriliyor. Çözülen köy toplumunun sinesine kadar muzaffer olarak sokulan şehir toplumunun aynaları tabiatıyla yalnız boş zamanı geçirmek içindir. Zinde kuvvetlerini çektiği, fakat faaliyetini ve canlılığını olduğu gibi muhafaza edebilmek için kâfi karşılığını vermediği köyü, şehir bu sefer, ilkel değeri boş ve tenha olmasından ileri gelen, muazzam bir açık hava deposu, bir sağlık ve sükûnet, bir dinlenme parkı gibi istismara devamla geldi. Bu bir nevi ilhak, hem de karşılıksız bir ilhaktır. Zira şehirlinin köydeki ikameti köylüye pek az istifade sağladığından başka onun şehir medeniyetine karşı hissinin alevlendirmektedir.

2. Yüksek yaylalardan —Haziranda lavanta çiçekleriyle masmavi, yaz sonu kuru ot kokularıyla dopdolu olan bu muhteşem bölgelerden— aşığalara inip, vadilere ulaşıp oradan ovalara doğru ilerleyince köylü mukadderatının yeni bir cehresiyle karşılaşılır. Fakat bu sefer buradaki toplulukta gevşiyen ve çözülen bağlar yerine kuvvetlendirilen rabitalara raslanmaktadır. Artık burada çözülme değil, aksine ekonomik gelişme ve bu gelişmenin her emrettiği ile bir entegrasyon vardır. Zira topraktan daha bol ve daha iyi bir ürün almak için bütün teknik imkânlar bir araya getirilmiştir. Zira buradaki köyden, şehirlere, çoğunlukla da uzak şehirleri, şehirlinin eriştiği zenginlik derecesinin şimdi istihlâkını teşvik ettiği, buranın ikliminin de mevsimsiz olarak yetişmesine imkân verdiği nâdir gıda maddeleriyle beslemesi istenmektedir. Bir taraftan ta-

leb diğer taraftan karşılanması. Netice itibariyle hareket ve belli bir refah seviyesi var. Fakat nasıl bir intibak pahasına...

Bu kesimde çiftçiler, ilkin tam manâsiyle birer zanaatkâr haline geldiler. İşletmelerini, büyük kazanç vaad eder gibi görünen ve ihtisas isteyen bazı tarımsal ürünleri istihsal edecek şekilde ayarladılar. Bu sebeple de teknik imkânlardan daha çok istifade etmek suretiyle tabiatı sonuna kadar zorhyarak kanunlarını tesirsiz hale getirmek için çalıştılar. Beşerî güç ve türlü araçlarla değerlendirilen bir kaç hektarlık ufak işletme bir aile atelyesi gibi işlemektedir. Zira aile hücresi bu kesimde canlıdır. Harice satış çalışan bu artizanal çevre dış dünyaya gayet açıktır. İhtiyaçları, zevkleri ve alâkaları bakımından buranın nüfusu şehir halkına çok benzer.

Bu kesimin en mühim ekonomik problemi, toprak ürünleri ve bunların ürünlerin tahsis edildikleri pazarlar arasındaki ilişkilerdir. Malların nakliye, tanıtma ve dağıtımını da belli başlı problemlerdendir. Fakat aslında en mühim problem şehrin uzun bir vaade sonunda karşılayacağı talep hacminin tahminidir. Zira toprak zanaatkârlığı henüz şehir endüstrisi kadar tabiat kanunları karşısında özgürlüğünü kazanmış değildir. Çünkü, bir meyve ağacı dikilir dikilmez mahsul vermez. Bir kaç sene sonraki talep düşünülerek dikilmiştir. Bütün bunlardan başka mevsim meselesi de vardır. Mevsim kötü, iyi ve en fenası çok iyi olabilir. Bu takdirde piyasa mala boğulur ve fiyatlar düşer. Görülüyor ki, dönüp doluşup gene şehir ekonomisi ile hiç bir zaman tam manâsiyle alt edilmiyen tabiatın vuzuhsuz ve değişmez kanunlarına bağlı köy ekonomisi arasında bulunan temel ritm farkına geldik. Gene görülüyor ki, şehir ekonomisinin gelişmesinin meyvesi ve bu gelişmenin tâbii bir zanaat halini alan bu sektör de dayanıksızdır. Ne pazarlama, ne reklâm ve ne de fiyat hareketlerine ait hiç bir husus kontrolü altında değildir. Bunların hepsi şehir müstehlikine, ikrazatçısına, aracısına bağlıdır. Müstahsil hücrelerin dağılık olması hasebiyle zaaf ve güvensizlik içinde bulunan tarım sektörü bu alanda da hâkimiyet altındadır.

Doğrusu, bunlar da korunmak için iki yoldan mücadele etmektedirler. Bir kere, guruplar halinde birleşerek, üzerine hem malları tanıtma, hem taşıma ve dağıtma işini alan istihsal kooperatifleri halinde aile işletmelerini toplamaktadırlar. Fakat bu sefer modern ekonominin metot ve tatbikatında kâfi formasyona sahip idarecilerden yoksun olmaları bir güçlük teşkil etmektedir. Köy âlemi bu alanda da şehre tâbi olduğundan, yetişmiş teknisyenler şehre kaçmaktadır. İkinci mücadele yolu da, bugüne

güney Fransa'nın erişmiş bulunduğu gelişme seviyesinde, kontrata bağlı olarak tarım yapmaktır. Zanaatkâr işletmeci toprak ürünleri dağıtımını veya gıda endüstrisi ile uğraşan büyük firmalardan birine kontratla bağlanmaktadır. Bu şekilde, kendi rızasıyla hürriyetini kayd altına almış fakat mahsulünü, piyasa şartları ne olursa olsun, sâbit bir fiat üzerinden satmak hususunda güvenliği kazanmıştır. Filhakika, artık hür değildir fakat güven altına alınmıştır. Bu kontratlar, ilerlemiş, gelişmiş köylünün şehir ekonomisine entegrasyonunu doğrular. Entegrasyon veya yutma bu alanda akibet budur. Eninde sonunda köy şehrin bir eki, bahçvanlık yapılan bir banliyösü, çoğunlukla kendisinden pek uzaklarda olan bir uzantısı ve dışarıya taşan bir gelişmesi haline gelmektedir.

Dağların ve yaylaların çözülen toplumu yahut sulak ovaların entegrasyonuna uğrayan toplumu olsun, güney Fransa'nın bu pek çelişik manzarası, gelişmenin köy âlemini ne denli etkilediğini göstermesi bakımından bana kâfi derecede aydımlatıcı gelmektedir. Ova köyü, her ne olursa olsun şehre bağlıdır. Bu yüzden şehrin tarihî gelişmesine uymayan tempoyu bırakmak zorunda kalmıştır. Fakat dağ köyü gibi bu tempoya ayak uydurmayan köyler, yerinde sayar gibi ağır giden gelişme seyrine terk edilerek bir çeşit lüks, gelip dinlenilen bir park manzarasını almıştır. Köy ekonomisi zorlama karşısında endüstriyel ekonomiye özgü kadansı tabiat kanunlarının müsaadesi nisbetinde benimsemiştir. En sonunda belki, gerçekten bir köy toplumu olmıyan bir dünya tasavvur olunabilir. Fakat kâinât çok büyüktür. İnsanların da, diğer yandan, kendi mukadderatlarına tam manâsiyle hâkim olacaklarını sanmıyorum. Ancak, bir tarihçi sıfatıyla, beşeriyet camiasının istikbalı hakkında hüküm yürütmekten sakınıyorum.

Çeviren : H. S.